

บทที่ 2

การผลิตและการตลาดข้าวสาลีในประเทศไทย

เพื่อให้ทราบถึงการตลาดข้าวสาลีในประเทศไทย ในบทนี้จะพิจารณาถึงรูปแบบขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของการตลาดข้าวสาลีในประเทศไทย การศึกษาในบทนี้จะเริ่มตั้งแต่การผลิตข้าวสาลีในประเทศไทย ลักษณะการซื้อขายผลผลิต ปริมาณความต้องการใช้ข้าวสาลีในประเทศไทย การนำเข้าและราคานำเข้าเปรียบเทียบกับราคาผลผลิตในประเทศ ทั้งนี้เพื่อเสนอภาพรวมของระบบการตลาดข้าวสาลีในประเทศไทย รวมทั้งปัญหาบางประการอันอาจนำไปสู่การแก้ไขเพื่อพัฒนาระบบการผลิตข้าวสาลีต่อไป

2.1 การผลิตข้าวสาลีในประเทศไทย

2.1.1 แหล่งผลิต พื้นที่ปลูก ผลผลิต

ข้าวสาลีเป็นพืชที่ต้องการอากาศค่อนข้างเย็นตลอดฤดูปลูก เจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีลักษณะร่วนซุย ดินร่วนปนทรายสามารถระบายน้ำได้ดีและมีความอุดมสมบูรณ์ของดินค่อนข้างสูง ดินมีความเป็นกรดเป็นด่าง (PH) อยู่ระหว่าง 6.5-7.5 (บริบูรณ์, 2530) ซึ่งสภาพภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยเป็นแหล่งที่เหมาะสมในการปลูกข้าวสาลี และได้มีการปลูกข้าวสาลีเพื่อเป็นการค้าในภาคเหนือติดต่อกันมาเป็นเวลานาน แต่การผลิตยังไม่สม่ำเสมอผลผลิตและพื้นที่ปลูกมีปริมาณ/เพียงเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ฝ้าย ข้าวฟ่าง และถั่วเขียว ในปีเพาะปลูก 2529/30 มีพื้นที่ปลูกข้าวสาลีในประเทศไทยประมาณ 1,100 ไร่ ผลผลิตรวม 210,140 กก. พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประมาณ 970 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 88 ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 12

เป็นพื้นที่ปลูกข้าวสาลีในโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีของหน่วยราชการ เช่น โครงการถ่ายทอดเทคนิคการผลิตข้าวสาลี สำหรับการใช้ประโยชน์ระดับท้องถิ่นภายใต้โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเกษตร โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เวย์ (TN-HDP) โครงการหลวงและโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลี กรมส่งเสริมการเกษตร พื้นที่ปลูกในส่วนนี้อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง แพร่ พะเยา มุกดาหาร กาฬสินธุ์ และอุบลราชธานี

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางการผลิตข้าวสาลี ปี 2508-2530

ประเทศไทยเริ่มมีการปลูกข้าวสาลีเป็นการค้าในภาคเหนือ เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยในปีเพาะปลูก 2508/09 มีพื้นที่ปลูกประมาณ 4,895 ไร่ มีผลผลิตข้าวสาลีในประเทศ 176,894 กก. ผลผลิตเฉลี่ย 36 กก./ไร่ ต่อมาพื้นที่ปลูกได้เพิ่มขึ้นเป็น 5,694 ไร่ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 306,119 กก. มีผลผลิตเฉลี่ย 54 กก./ไร่ ในปีเพาะปลูก 2510/11 ซึ่งน่าจะเกิดผลมาจากการที่มีโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีของรัฐบาลในปี 2507 ซึ่งเป็นปีที่มีการก่อตั้งบริษัทยูโนเด็ตฟลาวมิลล์ จำกัด บริษัทผลิตแป้งสาลีขนาดใหญ่ของประเทศ รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลี ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานของรัฐหลายฝ่ายรวมทั้งบริษัทยูโนเด็ตฟลาวมิลล์ จำกัด ด้วย และโครงการดังกล่าวได้สิ้นสุดในปี 2510 ต่อมาคณะกรรมการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีก็ได้สลายตัวไปโดยไม่ทราบเหตุผล (บริบูรณ์ และ พัทกุล, 2525)

หลังจากนั้นพื้นที่ปลูกข้าวสาลีก็ลดลงเรื่อย ๆ จนเหลือเพียง 2,300 ไร่ในปีเพาะปลูก 2514/15 ซึ่งพัทกุล (2522) กล่าวว่า หลังจากปี 2510 เป็นต้นมา ความต้องการข้าวสาลีในประเทศเพื่อป้อนโรงงานไม้แป่งลดน้อยลง เนื่องจากโรงไม้แป่งสามารถสั่งซื้อเมล็ดข้าวสาลีจากสหรัฐอเมริกาได้ในราคาพิเศษ เป็นเหตุให้ความสนใจในการผลิตข้าวสาลีในภาคเหนือลดน้อยลงไป ลือชัยและคณะ (2529) ก็กล่าวได้ในทำนองเดียวกันว่า ความล้มเหลวของการส่งเสริมข้าวสาลีในระหว่างปี พ.ศ. 2505-2517 ในประเทศไทยเกิดจากอิทธิพลของการให้ความช่วย

เหลือทางด้านสินเชื่อก่อนเพื่อการค้าข้าวสาลีจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งในปี 2510-2515 ราคานำเข้าของเมล็ดข้าวสาลี (CIF) อยู่ระหว่าง 1.45 บาท/กก. ถึง 1.60 บาท/กก. (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2520) ดังนั้นในช่วงปี 2508-2515 พื้นที่ปลูกข้าวสาลีในประเทศไทยจึงมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 11.94 ต่อปี อย่างไรก็ตามผลผลิตข้าวสาลีในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นร้อยละ 8.18 ต่อปี เนื่องจากมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงขึ้นร้อยละ 15.78 ต่อปี

ใน พ.ศ. 2516 สำนักงานเกษตรภาคเหนือได้เห็นงานวิจัยข้าวสาลีขั้นใหม่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้สำรวจพื้นที่ปลูกข้าวสาลีในประเทศไทยพบว่า ในปีเพาะปลูก 2521/22 มีพื้นที่ปลูกข้าวสาลีประมาณ 800 ไร่ ผลผลิต 100,000 กก. ผลผลิตเฉลี่ย 125 กก./ไร่ และในปีเพาะปลูก 2529/30 มีพื้นที่ปลูกข้าวสาลีในประเทศไทยรวม 1,100 ไร่ ผลผลิต 210,140 กก. ผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 191 กก./ไร่ (ตารางที่ 2.1) แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการผลิตข้าวสาลีในประเทศไทยจะมีระดับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในภาพรวมจะสูงขึ้น แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ก็ยังคงมีความแปรปรวนอยู่มากขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ปลูกและเทคโนโลยีการผลิต การผลิตข้าวสาลีในปีเพาะปลูก 2529/30 มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ตั้งแต่ 20 กก./ไร่ในพื้นที่ปลูกจังหวัดกาฬสินธุ์ และสูงสุด 436 กก./ไร่ ในพื้นที่ปลูกจังหวัดลำปาง (บริบูรณ์ และละม้ายมาศ, 2530)

การเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ปลูกข้าวสาลีในช่วงปี 2508-2530 ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการเพิ่มหรือลดของพื้นที่ปลูกนั้นน่าจะมาจากนโยบายการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีของรัฐบาล และการมีตลาดรับซื้อผลผลิตข้าวสาลีในประเทศ เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกษตรกรไม่ได้ใช้ข้าวสาลีบริโภคเป็นอาหารหลัก ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการผลิตข้าวสาลีคือเพื่อขาย มีไม่เพื่อการบริโภค การที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับข่าวสารข้อมูลและเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต และการมีตลาดรับซื้อแน่นอนจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการผลิตยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2.1 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวสาลีในประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2508-2530

ปีเพาะปลูก	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (กก.)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
2508/09	4,895	176,894	36
2509/10	5,312	326,770	62
2510/11	5,694	306,119	54
2511/12	3,567	188,156	53
2512/13	4,925	215,430	44
2513/14	3,331	446,334	134
2514/15	2,300	*	*
2515/16-20	**	**	**
2521/22	800	100,000	125
2522/23	670	123,950	185
2523/24	950	175,750	180
2524/25	947	170,460	180
2525/26	1,053	189,540	180
2526/27	1,000	185,000	185
2527/28	1,000	200,000	200
2528/29	1,211	227,668	188
2529/30	1,100	210,140	191

ที่มา : 2508/09 - 2514/15 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2521/22 - 2529/30 กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : * ไม่ปรากฏรายงาน

** ไม่มีการรวบรวม

(อ้างโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530 และ 2532)

2.1.3 ต้นทุนการผลิตข้าวสาลีในประเทศไทย

ต้นทุนการผลิตข้าวสาลีเฉลี่ยทั้งประเทศในปีเพาะปลูก 2529/30 เฉลี่ย 981.23 บาท/ไร่ ร้อยละ 87.92 ของทุนทั้งหมด หรือคิดเป็นเงิน 862.70 บาท/ไร่ เป็นต้นทุนผันแปร และร้อยละ 12.08 หรือคิดเป็นเงิน 118.53 บาท/ไร่ เป็นต้นทุนคงที่ (ตารางที่ 2.2)

ต้นทุนผันแปรส่วนใหญ่ จะเป็นค่าแรงงานนับตั้งแต่เตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษาเก็บเกี่ยว นวด จนถึงเก็บเข้ายุ้งฉาง เฉลี่ย 442.30 บาท/ไร่ หรือร้อยละ 45.08 ของทุนทั้งหมด รองลงมาคือค่าวัสดุการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และค่าอุปกรณ์การเกษตร เฉลี่ย 393.86 บาท/ไร่ หรือร้อยละ 40.14 ของทุนทั้งหมด นอกจากนี้มีค่าใช้จ่ายอื่น เช่น ค่าซ่อมแซม อุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนเฉลี่ย 26.54 บาท/ไร่ หรือร้อยละ 2.70 ของทุนทั้งหมด

ต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าใช้ที่ดินและค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ย 118.53 บาท/ไร่ หรือร้อยละ 12.08 ของทุนทั้งหมด

ในระดับผลผลิตเฉลี่ย 191 กก./ไร่ จะมีต้นทุนการผลิตข้าวสาลีในประเทศไทยเฉลี่ย 5.14 บาท/กก. ซึ่งจะเห็นได้ว่าการผลิตข้าวสาลีในประเทศไทยนั้นยังมีการใช้แรงงานในการผลิตในระดับสูง โดยเปรียบเทียบสัดส่วนของทุนค่าแรงงานกับทุนในส่วนต่าง ๆ ดังนั้นโอกาสที่จะลดต้นทุนการผลิตข้าวสาลีลง ได้นั้นขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีการผลิตข้าวสาลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมดินให้มีวิธีการที่สอดคล้องกับวิธีการผลิตพืช โดยทั่วไปของเกษตรกร ซึ่งใช้แรงงานในการเตรียมดิน น้อยกว่าการปลูกข้าวสาลี

2.2 ตลาดและการขายผลผลิตข้าวสาลีของเกษตรกร

ฤดูการผลิตข้าวสาลีในประเทศไทยจะอยู่ระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนมีนาคม โดยจะเริ่มปลูกในกลางเดือนตุลาคม และเริ่มเก็บเกี่ยวตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนมีนาคม เกษตรกรสามารถปลูกข้าวสาลีได้เพียงฤดูเดียว ผลผลิตข้าวสาลีจึงออกมาเพียงปีละครั้งและ

ตารางที่ 2.2 ต้นทุนการผลิตข้าวสาลีเฉลี่ยทั้งประเทศ ปีเพาะปลูก 2529/30

รายการ	จำนวนเงิน (บาท/ไร่)	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	862.70	87.92
1. ค่าแรงงาน (เตรียมดินถึงขนเข้ายุ้ง)	442.30	45.08
- เตรียมดิน	208.12	21.21
- ปลูก	9.58	0.98
- ดูแลรักษา	26.96	2.75
- เก็บเกี่ยว	83.22	8.48
- ขน ตาก นวด สี ฝัด	114.42	11.66
2. ค่าวัสดุ	393.86	40.14
- ค่าเมล็ดพันธุ์	267.40	27.25
- ค่าปุ๋ยเคมี	113.25	11.55
- ค่ายาปราบศัตรูพืช	6.60	0.67
- ค่าอุปกรณ์การเกษตร	6.61	0.67
3. อื่น ๆ	26.54	2.70
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1.41	0.14
- ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	25.13	2.56
ต้นทุนคงที่	118.53	12.08
- ค่าที่ดิน	112.16	11.43
- ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร	6.37	0.65
ต้นทุน/ไร่	981.23	100.00
ต้นทุนต่อหน่วย (บาท : กก.)	5.14	
ผลผลิต/ไร่ (กก.)	191.00	

ปริมาณผลผลิตรวมทั้งฤดูไม่สูงมากนัก ช่วงฤดูการค้าข้าวสาลีในแต่ละปีจึงค่อนข้างสั้น ซึ่งจะอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม แต่เกษตรกรจะขายผลผลิตมากที่สุดในเดือนเมษายน ตลาดที่สำคัญของผลผลิตข้าวสาลีในประเทศไทยคือโรงงานแเบะแซ่ ซึ่งจะเห็นได้จากผลผลิตร้อยละ 66.76 ของผลผลิตทั้งหมดในประเทศไทยปี 2529 ส่งเข้าโรงงานแเบะแซ่ มีเพียงร้อยละ 4.61 ที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพและแปรรูปโดยเบเกอร์ ร้อยละ 0.88 ใช้ในฟาร์มเห็ด ที่เหลือใช้ทำพันธุ์และบริโภค (ภาพที่ 2.1)

ลักษณะการขายผลผลิตข้าวสาลีของเกษตรกร

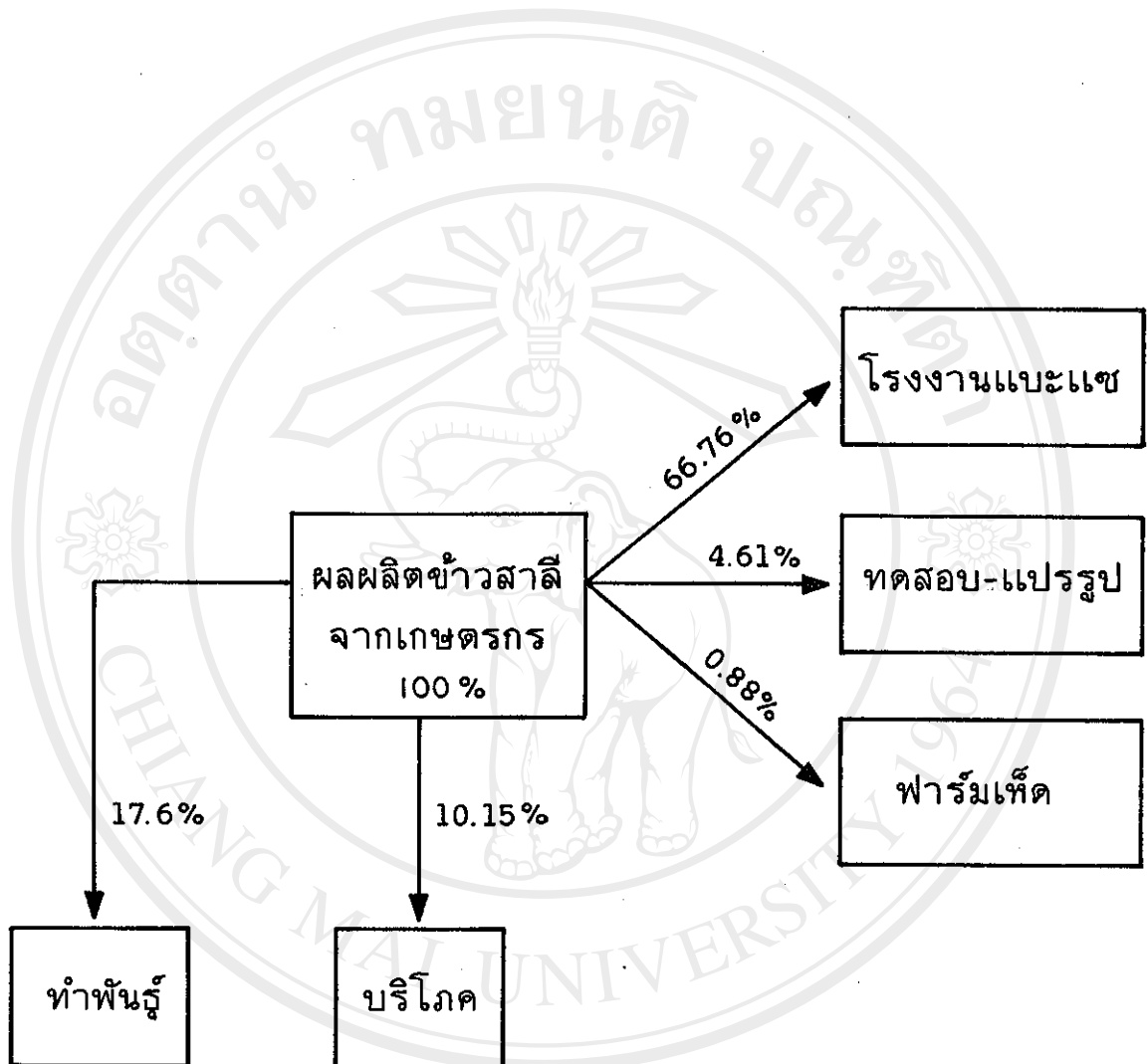
จากการศึกษาลักษณะการขายผลผลิตข้าวสาลีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีในเดือนพฤษภาคม 2530 พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีมีการขายผลผลิตข้าวสาลี 2 ลักษณะคือ 1) การขายให้กับโรงงานแเบะแซ่โดยตรง 2) การขายผลผลิตโดยผ่านผู้รวบรวม

การขายผลผลิตให้กับโรงงานแเบะแซ่โดยตรง

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีรายใหญ่และมีวัตถุประสงค์ในการปลูกเพื่อการค้ามาเป็นเวลานาน ผลผลิตข้าวสาลีที่ผลิตได้เกือบทั้งหมดจะขายในรูปแบบเมล็ดข้าวสาลีให้กับโรงงานแเบะแซ่โดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และจะเก็บผลผลิตบางส่วนไว้ทำพันธุ์ในการปลูกปีต่อไป

เมื่อถึงช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรจะนำผลผลิตส่วนหนึ่งซึ่งถือเป็นตัวอย่างของผลผลิตไปเสนอขายให้กับโรงงานแเบะแซ่ที่กรุงเทพฯ และที่จังหวัดลำปางเมื่อตกลงราคาเป็นที่พอใจแล้ว เกษตรกรก็จะตกลงขายและนัดหมายวันส่งมอบผลผลิต โดยผู้รับซื้อคือโรงงานแเบะแซ่จะเป็นผู้ดำเนินการขนย้ายผลผลิตโดยทางรถยนต์และเสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

ในการซื้อขายนั้น ไม่มีการกำหนดคุณภาพแบ่ง แต่ผู้รับซื้อจะวินิจฉัยด้วยสายตา คุณลักษณะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ภาพที่ 2.1 การเคลื่อนย้ายผลผลิตข้าวสาลีในประเทศ ปี 2529

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530

ของเมล็ด ความสะอาดของเมล็ด และสิ่งเจือปน เช่น ดิน กรวด ทราย เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ยังมีการนำเอาความสัมพันธ์ของผู้ซื้อ-ผู้ขายในลักษณะเจ้าประจำ เคยติดต่อค้าขายกันมาเป็นเวลานาน เข้ามาเป็นปัจจัยในการตกลงรับซื้อผลผลิตข้าวสาลี และในการกำหนดราคาที่รับซื้อด้วย

ราคาข้าวสาลีที่ผู้ปลูกข้าวสาลีรายใหญ่ ได้รับจากการขายผลผลิตให้โรงงานเบะแซเฉลี่ย 9.00 บาท/กก. ในปี 2529 และได้รับราคาเฉลี่ย 8.50 บาท/กก. ในปี 2530 สาเหตุที่ราคาผลผลิตข้าวสาลีในปี 2530 ต่ำกว่าราคาที่ขายได้ในปี 2529 นั้น เนื่องจากโรงงานเบะแซที่จังหวัดลำปาง ได้รับซื้อผลผลิตข้าวสาลีจากหน่วยราชการอื่นแล้ว

และในปีการผลิต 2529/30 มีผู้ปลูกข้าวสาลีรายใหญ่สองรายไม่ได้ขายผลผลิตข้าวสาลีซึ่งปลูกในพื้นที่ประมาณ 230 ไร่ เนื่องจากได้นำตัวอย่างไปเสนอขายให้แก่โรงงานเบะแซที่กรุงเทพฯ ซึ่งเคยเป็นเจ้าประจำแล้ว โรงงานเบะแซไม่รับซื้อเนื่องจากเมล็ดลึบไม่สมบูรณ์ ผู้ปลูกข้าวสาลีรายใหญ่ทั้งสองรายนี้จึงไม่ได้นำผลผลิตข้าวสาลีไปเสนอขายให้โรงงานเบะแซอื่น ๆ อีก โดยให้เหตุผลว่า โรงงานเบะแซอื่นก็มีเจ้าประจำอยู่แล้วและไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตที่เหลือนั้น

การขายผลผลิตข้าวสาลีโดยผ่านผู้รวบรวม

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีในโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีของหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีรายย่อย มีพื้นที่ปลูกขนาดเล็กและมีผลผลิตปริมาณเล็กน้อย เนื่องจากการส่งเสริมการปลูกยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ดังนั้นการขายผลผลิตของเกษตรกรกลุ่มนี้จึงขายโดยผ่านผู้รวบรวม โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรแล้วส่งขายให้กับโรงงานแปรรูปต่าง ๆ ตามที่จะสามารถติดต่อขายได้ในปี 2529 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ติดต่อขายผลผลิตข้าวสาลีที่ผลิตได้ในอำเภอฝาง ให้กับบริษัทศรีกรุงซึ่งเป็นบริษัทผลิตแป้งสาลี เพื่อนำไปทดสอบคุณภาพเพื่อเป็นการบุกเบิกให้บริษัทรับซื้อต่อไป (ผลการทดสอบจะได้กล่าวถึงต่อไป) และในปี 2530 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอฝาง ได้รวบรวมผลผลิตข้าวสาลีจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีในโครงการส่งเสริมฯ ขายให้แก่ร้านเบเกอรี่ในจังหวัด

เชียงใหม่ ในราคา 7.00 บาท/กก. สถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตรลำปาง ได้รวบรวมผลผลิตข้าวสาลีจากเกษตรกรในเขตที่รับผิดชอบ ขายให้แก่ร้านเบเกอรี่ในจังหวัดลำปาง ในราคา กิโลกรัมละ 8.50 บาท และแปรรูปเป็นแป้งสาลีทั้งเมล็ด นำไปฝากขายที่ร้านเบเกอรี่ที่จังหวัดลำปาง ในราคากิโลกรัมละ 12 บาท โครงการพัฒนาที่สูง ไทย-นอร์เวย์ ได้รวบรวมผลผลิตขายให้แก่โรงงานแบริในราคา กิโลกรัมละ 7 บาท และโครงการหลวง ได้รวบรวมผลผลิตข้าวสาลีจาก เกษตรกรในเขตรับผิดชอบมาแปรรูป เป็นแป้งสาลีทั้งเมล็ดส่วนหนึ่งและแปรรูปเป็นขนมปัง whole wheat อีกส่วนหนึ่ง จำหน่ายที่ร้านค้าโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่

โดยสรุปแล้วตลาดที่สำคัญของผลผลิตข้าวสาลีที่ผลิตได้ในประเทศคือ โรงงานแบริและผลผลิตบางส่วนนำไปแปรรูปเพื่อการบริโภคในท้องถิ่น ลักษณะการขายนั้นเป็นการติดต่อซื้อขายโดยตรงระหว่างผู้ประกอบการค้าข้าวสาลีกับเกษตรกรผู้ผลิตข้าวสาลี ถึงแม้ว่าในส่วนของเกษตรกรรายย่อยจะมีการขายผลผลิตข้าวสาลี โดยผ่านผู้รวบรวมก็ตามแต่ผู้รวบรวมก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนในการส่งเสริมการปลูก โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและเป็นการประกันความเสี่ยงในด้านการตลาดให้แก่เกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสาลีในโครงการต่าง ๆ เป็นเกษตรกรรายย่อย พื้นที่การผลิตมีขนาดเล็ก และผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงเล็กน้อย เพราะอยู่ในระยะส่งเสริม เพราะฉะนั้นโครงการต่าง ๆ จึงต้องให้ความช่วยเหลือในด้านการตลาดด้วย และในขณะนั้นพ่อค้าคนกลางไม่มีบทบาทสำคัญ แต่ถ้าหากการผลิตข้าวสาลีสามารถขยายได้ตามนโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าแล้ว พ่อค้าเอกชนควรมีบทบาทในการซื้อขายหรือแม้แต่มีบทบาทในการช่วยพัฒนา และหน่วยงานของรัฐจึงควรลดบทบาทในด้านการตลาดลงเมื่อเกิดระบบการค้า เช่น พืชเศรษฐกิจอื่น ๆ ทั่วไป

2.3 การใช้ข้าวสาลีในประเทศ

2.3.1 ปริมาณความต้องการใช้

เมล็ดข้าวสาลีเมื่อนำไปไม่ เป็นแป้งแล้ว สามารถนำไปแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายอย่าง

เช่น ขนบปัง ขนบเต็ก ลูกก็ บีสกิต บะหมี่ ปาท่องโก๋ เกี้ยว ซาลเปา ฯลฯ ถึงแม้ว่าข้าวสาลีจะไม่ใช่อาหารหลักของคนไทย แต่ปริมาณความต้องการใช้ในประเทศก็อยู่ในระดับสูงประมาณ 100,000 - 200,000 ตันต่อปี (ตารางที่ 2.3) ถ้าความต้องการใช้ยังคงมีอยู่ในระดับนี้จะต้องใช้พื้นที่ปลูกถึง 1,000,000 ไร่ (ณ ระดับผลผลิตเฉลี่ย 200 กก./ไร่) พื้นที่ปลูกในประเทศยังมีจำกัดประมาณ 1,000 ไร่ ผลผลิตภายในประเทศมีประมาณ 200 ตันต่อปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการใช้ในประเทศแล้วจะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.1 ของความต้องการใช้ในประเทศ ดังนั้นข้าวสาลีที่ใช้ในประเทศเกือบทั้งหมดจึงมาจากการนำเข้าจากต่างประเทศทั้งในรูปแบบเมล็ดและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

2.3.2 การนำเข้าและราคาเมล็ดข้าวสาลี

ประเทศไทยมีการนำเข้าข้าวสาลีในรูปแบบเมล็ดข้าวสาลี 2 ชนิดคือ ข้าวสาลีชนิดชนิดูรัม และข้าวสาลีชนิดผสม (ตารางที่ 2.4)

ข้าวสาลีชนิดูรัม (Durum wheat) เป็นข้าวสาลีที่มีเมล็ดขนาดใหญ่และแข็งใช้ไม่เพื่อทำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเส้น เช่น มักกะโรนี สปาเก็ตตี้ ปริมาณและมูลค่าการนำเข้ามีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูง โดยในปี 2520 มีการนำเข้า 14,937 ตันคิดเป็นมูลค่าการนำเข้า 45.298 ล้านบาท ราคาเฉลี่ย 3.03 บาท/กก. แต่ในปี 2524 ปริมาณการนำเข้าลดลงเหลือเพียง 10 ตัน มูลค่า 77,000 บาท ราคาสูงขึ้นเป็น 7.70 บาท/กก. ซึ่งอาจเป็นเหตุให้มีการนำเข้าลดลงแต่อย่างไรก็ตามปริมาณการนำเข้าก็เพิ่มขึ้นในปีต่อมาและในปี 2530 มีการนำเข้า 16,681 ตัน คิดเป็นมูลค่า 56.406 ล้านบาท ราคา 3.38 บาท/กก. จะสังเกตได้ว่าปริมาณการนำเข้าจะเปลี่ยนแปลงเมื่อราคานำเข้ามีการเปลี่ยนแปลง

ข้าวสาลีชนิดผสม หมายถึงข้าวสาลีชนิดอื่น ๆ นอกจากชนิดูรัมที่มีจำนวนโปรตีนต่างกันนำมาผสมกันเพื่อให้ได้จำนวนโปรตีนตามที่ต้องการ มีปริมาณการนำเข้าสูงกว่าข้าวสาลีชนิดูรัม ในปี 2520 มีการนำเข้า 60,296 ตัน มูลค่า 172,290 ล้านบาท ราคาเฉลี่ย 2.86 บาท/กก.

ตารางที่ 2.3 ปริมาณการใช้เมล็ดข้าวสาลีในประเทศ

หน่วย : ตัน

ปี	ผลผลิต [1]	ปริมาณการนำเข้า** [2]	ปริมาณการส่งออก*** [3]	รวมการใช้ข้าวสาลีในประเทศ [4] = [1] + [2] - [3]
2521	100.00	127,785	1,143.80	126,739.20
2522	123.90	157,823	1,938.60	156,008.30
2523	175.70	211,258	3,338.70	208,095.00
2524	170.40	203,574	3,795.70	199,948.70
2525	189.50	149,957	4,472.80	145,673.70
2526	185.00	222,033	13,791.80	208,426.20
2527	200.00	168,338	9,129.40	159,408.60
2528	227.00	169,213	4,977.40	164,462.70
2529	210.00	184,898	8,697.90	176,410.20
2530	400.00*	244,198	8,066.60	236,531.40

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2532

หมายเหตุ * หมายถึง ตัวเลขประมาณการเบื้องต้น ของกองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

** หมายถึง ข้าวสาลีชนิดดรัม ข้าวสาลีชนิดผสมและแบ่งสาลี ซึ่งแปลงกลับเป็นรูปเมล็ดข้าวสาลี ในอัตราส่วน แบ่งสาลี : เมล็ดข้าวสาลี = 1 : 1.37 โดยไม่รวมกับผลิตพันธุ์จากข้าวสาลี

*** หมายถึง แบ่งสาลีซึ่งแปลงกลับเป็นเมล็ดข้าวสาลี และข้าวสาลีบด ซึ่งแปลงกลับเป็นเมล็ดข้าวสาลี ในอัตราส่วน ข้าวสาลีบด : เมล็ดข้าวสาลี = 1 : 1.05 โดยไม่รวมกับผลิตพันธุ์จากข้าวสาลี

ในปี 2524 ซึ่งเป็นปีที่มีการนำเข้าข้าวสาลีธรรม์น้อยที่สุด มีการนำเข้าข้าวสาลีชนิดผสมสูงถึง 189,308 ตัน คิดเป็นมูลค่า 997.511 ล้านบาท ในราคาเฉลี่ย 5.27 บาท/กก. หลังจากปี 2524 เป็นต้นมาปริมาณการนำเข้าก็ลดลงในปี 2530 มีการนำเข้า 160,969 ตัน มูลค่า 606.437 ล้านบาท ราคาเฉลี่ย 3.77 บาท/กก. อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการนำเข้าเมล็ดข้าวสาลีชนิดธรรม์แล้ว ข้าวสาลีชนิดผสมจะมีการนำเข้าในปริมาณที่สูงกว่า

จากการศึกษาถึงภาวะการนำเข้าและราคาข้าวสาลีนำเข้าในรูปแบบเมล็ดข้าวสาลี แสดงให้เห็นถึงปริมาณความต้องการใช้ข้าวสาลีในรูปแบบเมล็ดข้าวสาลีแต่ละปีเป็นจำนวนมาก และประเทศไทยต้องสูญเสียเงินตราให้กับต่างประเทศต่อการนำเข้าแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ดังนั้นหากการส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีในประเทศประสบผลสำเร็จก็จะสามารถแก้ไขปัญหาในจุดนี้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่รายงานเกี่ยวกับข้าวสาลีชนิดธรรม์ว่ามีพันธุ์ใดที่เหมาะสมสำหรับการปลูกในสภาพภูมิประเทศของไทย แต่เราสามารถปลูกข้าวสาลีเพื่อทดแทนการนำเข้าข้าวสาลีชนิดผสมได้ เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทย โดยกรมวิชาการเกษตรได้ให้การรับรองพันธุ์ข้าวสาลี สำหรับแนะนำให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจใช้ปลูกได้ในแหล่งต่าง ๆ แล้วจำนวน 4 พันธุ์ คือ สะเมิง 1, สะเมิง 2, ผาง 60, แพร่ 60 ซึ่งทั้ง 4 พันธุ์ เมื่อนำเมล็ดไปไม่จะได้แป้งสาลีชนิดเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นแป้งที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์ได้หลายอย่างเช่น คูกี้ ปาท่องโก๋ โรตี่ บิสกิต ขนมปังบางชนิด ฯลฯ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 รัฐบาลได้วางเป้าหมายในการพัฒนาัญญาพืชเมืองหนาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวสาลีว่า เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และจะมีผลผลิตข้าวสาลีในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้าร้อยละ 30 ดังนั้นหากใช้ปริมาณการนำเข้าข้าวสาลีชนิดผสมในปี 2530 เป็นฐานแล้ว ผลผลิตข้าวสาลีจะต้องผลิตได้ในประเทศ 48,290 ตัน ในระดับผลผลิต 200 กก./ไร่ จะใช้พื้นที่ปลูก 241,453.50 ไร่ จึงจะสามารถทดแทนการนำเข้าได้ร้อยละ 30 แต่ความต้องการของตลาดมีมากถึง 160,969 ตัน หรือ 804,845 ไร่ ดังนั้นโอกาสที่จะขยายพื้นที่ปลูกในประเทศจึงมีสูง เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดด้านความต้องการ แต่เมื่อพิจารณาในด้านราคาการนำเข้า จะเห็นว่าราคานำเข้า (CIF) จะต่ำกว่าต้นทุนการผลิตในประเทศ กล่าวคือต้นทุนการผลิตข้าวสาลีในประเทศปีเพาะปลูก 2529/30 เฉลี่ย 5.14

ตารางที่ 2.4 ปริมาณ มูลค่า และราคาข้าวสาลีนำเข้าในปี 2520-2530

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ราคา : บาท/กก.

ปี	เมล็ดข้าวสาลีชนิดนุ่ม			แบ่งข้าวสาลี			ผลิตภัณฑ์จากข้าวสาลี			รวมมูลค่า ภาชนะเข้าทั้งหมด			
	ปริมาณ	มูลค่า	ราคา (CIF)	ปริมาณ	มูลค่า	ราคา (CIF)	ปริมาณ	มูลค่า	ราคา (CIF)				
2520	14,937	45,298	3.03	60,296	172,290	2.86	10,419	53,573	5.14	86	1,693	19.69	272,854
2521	3,715	11,315	3.05	103,186	321,429	3.11	15,241	76,393	5.01	48	975	20.31	410,112
2522	20,201	85,776	4.25	119,353	459,508	3.85	13,335	73,845	5.54	86	1,359	15.80	620,488
2523	200	1,401	7.01	201,224	607,650	3.02	7,178	47,707	6.65	164	2,066	12.60	658,824
2524	10	77	7.70	189,308	997,511	5.27	10,406	64,623	6.21	187	2,571	13.75	1,064,782
2525	10,724	51,488	4.80	116,417	544,241	4.67	16,654	88,141	5.29	225	4,833	21.48	688,703
2526	13,178	60,960	4.63	156,394	643,512	4.11	38,293	186,280	4.86	305	6,498	21.30	897,250
2527	11,897	47,909	4.03	116,523	520,378	4.47	29,137	145,618	5.00	290	5,262	18.14	719,167
2528	28,359	138,835	4.90	100,021	483,748	4.84	29,805	175,869	5.09	216	5,009	23.19	803,461
2529	13,413	53,572	3.99	110,893	465,205	4.20	44,228	266,487	6.03	493	9,728	19.73	794,992
2530	16,681	56,406	3.38	160,969	606,437	3.77	48,575	249,328	5.13	1,011	17,392	17.20	929,563

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2532

หมายเหตุ : ราคา CIF คำนวณจาก มูลค่า/ปริมาณ

บาท/กก. แต่ราคานำเข้า (CIF) ในปี 2529 เฉลี่ย 4.20 บาท/กก. และในปี 2530 เฉลี่ย 3.77 บาท/กก. ดังนั้นถึงแม้ว่า ความต้องการของตลาดจะมีกว้างขวาง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตแล้วยังสูงกว่าราคานำเข้า การที่จะผลิตข้าวสาลีในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า และจูงใจให้ผู้ประกอบการค้าข้าวสาลีในประเทศสนใจที่จะรับซื้อผลผลิตในประเทศ จะต้องมีการพัฒนาด้านประสิทธิภาพการผลิตให้มีผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น และลดต้นทุนการผลิตให้อยู่ในระดับใกล้เคียงกับราคานำเข้า ถ้าไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตให้แข่งขันกับราคา CIF ได้ ก็ต้องมีนโยบายราคาควบคุมกันไป

2.3.3 ผู้ประกอบการค้าข้าวสาลีในประเทศ

ผู้ประกอบการที่ใช้เมล็ดข้าวสาลีในการดำเนินการ ได้แก่ โรงงานเบะแซ โรงงานไม่แป้ง ฟาร์มเพาะเห็ด และผู้ผลิตเบเกอรี่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530) การใช้เมล็ดข้าวสาลีของผู้ประกอบการเหล่านี้มีลักษณะแตกต่างกันไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โรงงานเบะแซ ใช้ข้าวสาลีเป็นวัตถุดิบในการผลิตเบะแซ (น้ำเชื่อมข้น) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีโรงงานเบะแซ จำนวน 14 โรงงาน มีความต้องการใช้ข้าวสาลีในการผลิต 445 ตัน/ปี (ตารางที่ 2.5) ในการผลิตเบะแซนั้นต้องเอาเมล็ดข้าวสาลีไปเพาะให้งอกเป็นต้นอ่อนจึงนำไปบดให้ละเอียดเพื่อคั้นเอาน้ำไปหมักกับข้าวหนึ่ง ดังนั้นโรงงานเบะแซจึงได้กำหนดคุณภาพของเมล็ดข้าวสาลีดังนี้ เป็นเมล็ดเล็กเรียวยาว สะอาด เมล็ดแก่เต็มที่ไม่ถูกฝนในช่วงเก็บเกี่ยว เมล็ดไม่แตกอยู่ในสภาพแห้ง และประการสำคัญคือ ต้องมีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูง ซึ่งที่ผ่านมามีผลผลิตข้าวสาลีที่ผลิตได้ในประเทศมีคุณภาพตรงกับความต้องการของโรงงานแต่การรับซื้อข้าวสาลีที่ผลิตในประเทศมีช่วงเวลาสั้นคือ ในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงเก็บเกี่ยวและผลผลิตที่ผลิตได้ในประเทศมีปริมาณเล็กน้อย จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงงานเบะแซ จังหวัดลำปาง พบว่าข้อดีของเมล็ดข้าวสาลีที่ผลิตในประเทศคือ ในสภาพอากาศร้อนในช่วงฤดูร้อน เมล็ดข้าวสาลีที่ผลิตในประเทศจะมีเปอร์เซ็นต์ความงอกสูงกว่าเมล็ดข้าวสาลีที่สั่งซื้อจากตัว

ตารางที่ 2.5 จำนวนโรงงาน กำลังการผลิต ปริมาณการใช้ข้าวสาลีและความต้องการข้าวสาลี
ในการผลิตเบะแซ่ในประเทศไทย

จังหวัดที่ตั้ง โรงงาน	จำนวน โรงงาน	กำลังการผลิต		ปริมาณที่ใช้ข้าวสาลี		ปริมาณความต้องการข้าวสาลี	
		ผลิตเต็มที่ ปี/วัน	ผลิตจริง ปี/วัน	ผลิตเต็มที่ กก./วัน	ผลิตจริง กก./วัน	ผลิตเต็มที่ กก./ปี	ผลิตจริง กก./ปี
สมุทรปราการ	6	955	615	814	574	276,760	195,160
ลำปาง	3	125	90	147	106	49,980	34,900
กรุงเทพฯ	3	205	84	225	90	76,500	30,600
นครปฐม	2	145	83	125	87	42,500	29,500
รวม	14	1,430	872	1,311	857	445,740	290,240

ที่มา : กองโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

1/ ปริมาณความต้องการข้าวสาลี หาได้จากปริมาณการใช้ข้าวสาลี คูณด้วยจำนวนวันทำการผลิต
(ทำการผลิต 340 วัน/ปี)

แทนจำหน่ายข้าวสาลีที่มาจาก การนำเข้า และในทางตรงกันข้าม ในสภาพอากาศหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาว ข้าวสาลีที่มาจาก การนำเข้าจะมีเปอร์เซ็นต์การงอกสูงกว่า ดังนั้นการรับซื้อเมล็ดข้าวสาลีที่ผลิตได้ในประเทศนอกจากผู้ประกอบการโรงงานเบะแซ่ จะคำนึงถึงสถานที่เก็บรักษาของตนเองแล้วยังคำนึงถึงปริมาณและฤดูกาลในการผลิตเบะแซ่ด้วย การรับซื้อจึงอยู่ในปริมาณจำกัดตามกำลังการผลิต ข้อเสียของการรับซื้อเมล็ดข้าวสาลีที่ผลิตในประเทศคือ การที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายเงินสดเพื่อซื้อข้าวสาลีทันทีแทนการใช้เครดิตเมื่อซื้อจากผู้นำเข้า นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่ไม่สามารถกำหนดปริมาณแน่นอนได้ว่าเกษตรกรจะมีผลิตมากน้อยเพียงใดต่อปี ทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดการด้านการกำหนดปริมาณสั่งซื้อจากตัวแทนจำหน่ายข้าวสาลีที่มาจาก การนำเข้าที่กรุงเทพฯ แต่ปัญหาด้านนี้สามารถแก้ไขได้ โดยการสำรวจพื้นที่ปลูกและผลผลิตก่อนเก็บเกี่ยว

ข้าวสาลีที่นำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจาก โรงงานเบะแซ่ต้องผลิตเบะแซ่ออกจำหน่ายเกือบตลอดปี จึงต้องมีการใช้ข้าวสาลีที่มาจาก การนำเข้า โดยการสั่งซื้อจากตัวแทนจำหน่ายเมล็ดข้าวสาลีที่กรุงเทพฯ ซึ่งการสั่งซื้อสามารถทำได้ตลอดปี ข้อดีของการสั่งซื้อข้าวสาลีจากตัวแทนจำหน่ายคือ สามารถสั่งซื้อ ได้ตลอดปีในปริมาณที่แน่นอนและตรงเวลา ถ้าคุณภาพของเมล็ดข้าวสาลีที่ได้รับไม่ดีเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ สามารถส่งคืนหรือเปลี่ยนได้ การชำระเงินได้รับเครดิต 3-4 เดือน เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องการเก็บรักษา โรงงานจึงสั่งซื้อเป็นงวดรายเดือน อย่างไรก็ตามข้าวสาลีที่มาจาก การนำเข้าก็มีข้อเสียเปรียบอยู่บ้างคือ เมล็ดข้าวสาลีทนต่อความร้อนไม่ดี เก็บนานไม่ได้ และในสภาพอากาศร้อนเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ ราคาเมล็ดข้าวสาลีที่สั่งซื้อจากตัวแทนจำหน่ายที่กรุงเทพฯ ประมาณ 9-10 บาท/กก. ซึ่งสูงกว่าราคาซื้อผลผลิตในประเทศเล็กน้อย จากข้อได้เปรียบเสียเปรียบของการใช้เมล็ดข้าวสาลีในประเทศและเมล็ดข้าวสาลีจาก การนำเข้า โรงงานเบะแซ่จึงต้องตัดสินใจว่าเมื่อใดควรซื้อเมล็ดข้าวสาลีจากในประเทศ และจากต่างประเทศในปริมาณเท่าใด

โรงงานผลิตแป้งสาลี ประเทศไทยมีโรงงานผลิตแป้งสาลีขนาดใหญ่จำนวน 4 โรงงาน คือ บริษัทยูโนเด็ทฟลาวมิลล์ จำกัด บริษัทแหลมทองสหการ บริษัทสยามค้าแป้ง และบริษัทไทยฟลาวมิลล์ ซึ่งมีกำลังการผลิตรวมทั้งหมดประมาณวันละ 1,020 ตัน เมล็ดข้าวสาลี หรือผลิตเป็นแป้งได้ประมาณ 765 ตัน/วัน วัตถุดิบที่ใช้คือเมล็ดข้าวสาลีได้จากการนำเข้ามาจากประเทศทั้งหมด ส่วนใหญ่นำเข้ามาจาก สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย การนำเข้าสามารถกระทำได้โดยเสรี ในการผลิตแป้งนั้นโรงงานผลิตแป้งสาลีดำเนินการผลิตโดยใช้เครื่องจักรกลทั้งหมด การใช้ข้าวสาลีซึ่งเป็นวัตถุดิบ ในการผลิตแต่ละครั้งจะต้องใช้ข้าวสาลีที่มีลักษณะและมาตรฐานเดียวกันหมด

คุณภาพข้าวสาลี เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ใช้ในการจำแนกว่าเหมาะสมสำหรับทำผลิตภัณฑ์ชนิดใด ดังนั้นการสั่งซื้อข้าวสาลีจากต่างประเทศ โรงงานผลิตแป้งจึงได้กำหนดมาตรฐานของคุณภาพเมล็ด 3 ชนิดคือ (ตารางที่ 2.6)

1. Australian Standard White Wheat (ASW) เมล็ดข้าวสาลีชนิดนี้ นำไปไม่เพื่อทำแป้งสาลีชนิดเอนกประสงค์

2. Dark Northern Spring Wheat (DNS) เมล็ดข้าวสาลีชนิดนี้ นำไปไม่เพื่อทำข้าวสาลีชนิดทำขนมปัง นอกจากนี้อาจนำไปผสมกับแป้งชนิดอื่น เพื่อทำผลิตภัณฑ์ประเภทชาลาเปา และปาท่องโก๋ เป็นต้น

3. Western White Wheat (PW) เมล็ดข้าวสาลีชนิดนี้ นำไปไม่เพื่อทำแป้งสาลีชนิดทำเค้ก บางครั้งอาจนำไปผสมกับแป้งสาลีชนิดอื่นเพื่อเพิ่มคุณภาพและปริมาณโปรตีนให้เหมาะสมสำหรับทำผลิตภัณฑ์บางอย่าง เช่น ชาลาเปา ปาท่องโก๋ เป็นต้น เมล็ดข้าวสาลีทั้ง 3 ชนิด นี้เมื่อถูกนำเข้าโรงโม่จะต้องตรวจสอบคุณภาพเมล็ดก่อนเพื่อให้ได้มาตรฐานของโรงงาน แล้วจึงถูกแปรสภาพเป็นแป้งสาลีที่มีคุณภาพต่าง ๆ กัน ซึ่งสามารถทำผลิตภัณฑ์แตกต่างกันมากมาย

การรับซื้อเมล็ดข้าวสาลีที่ผลิตได้ในประเทศ ในปี 2529 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ติดต่อให้บริษัทศรีกรุง ซึ่งเป็นสาขาของบริษัทยูโนเด็ทฟลาวมิลล์ รับซื้อผลผลิตข้าวสาลีของปีเพาะปลูก 2528/29 จากการผลิตที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำการทดสอบคุณภาพจำนวน 575 กก. ในราคา 5 บาท/กก. ซึ่งผลการวิเคราะห์คุณภาพของเมล็ดข้าวสาลีพันธุ์สะเมิง 1 จาก

ตารางที่ 2.6 มาตรฐานคุณภาพเมล็ดข้าวสาลีตามความต้องการของบริษัทยูโนเต็ดฟลาวมิลล์

หลักเกณฑ์	Australian Standard ⁽¹⁾ White Wheat (ASW)	Dark Northern Spring ⁽²⁾ Wheat (DNS)	Western White ^(a) Wheat (WW)
ความชื้น (%)	11 (Max)	12 (Max)	11 (Max)
เถ้า (%)	1.4 (Max)	1.6 (Max)	1.5 (Max)
กลูเตนเปียก (%)	21-22	28-29	18-19
โปรตีน (%)	10.7-11.2	14 (Max)	9.5 (Min)
แป้งที่ไม่ได้ (%)	78 (Min)	75 (Min)	78 (Min)
ความแกร่งของเมล็ด (%)	18-22	12-14	18-22
น้ำหนัก 1,000 เมล็ด (กรัม)	33 (Min)	30 (Min)	30 (Min)
เมล็ดลีบและหัก (%)	3 (Max)	3 (Max)	3 (Max)
เมล็ดเสียเนื่องจากความ ร้อน (%)	0.2 (Max)	0.2 (Max)	0.2 (Max)
สิ่งเจือปนทั้งหมด (%)	1 (Max)	1 (Max)	1 (Max)

ที่มา : ละม้ายมาศ ชาวไชยมหา, 2528

หมายเหตุ (1) หมายถึง เมล็ดข้าวสาลีชนิดที่นำไปไม่แป้งเอนกประสงค์

(2) หมายถึง เมล็ดข้าวสาลีชนิดที่นำไปไม่เพื่อทำแป้งสาลี ขนม่บั้ง

หรือผสมกับแป้งชนิดอื่นทำซาลาเปา ปาท่องโก๋

(3) หมายถึง เมล็ดข้าวสาลีที่นำไปไม่เพื่อทำแป้งเด็ก

อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ คุณภาพของข้าวสาลีดังกล่าวมีโปรตีนและคุณภาพต่าง ๆ อยู่ในระดับดีพอที่โรงงานจะนำไปใช้ทำผลิตภัณฑ์แป้งเอนกประสงค์ได้ (ถวัลย์, 2529) ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2.7 และปัจจุบันข้าวสาลีพันธุ์รับรองทั้ง 4 พันธุ์ เมื่อนำไปไม่จะได้แป้งเอนกประสงค์ทั้งสิ้น (ละม้ายมาศ, 2530) ซึ่งแป้งเอนกประสงค์เป็นแป้งที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์ได้มากมาย ในอุตสาหกรรมไม่แป้งต้องการข้าวสาลีชนิดนี้สูงถึงร้อยละ 90 ในปี 2530 (ตารางที่ 2.4) ดังนั้นโอกาสที่จะขยายพื้นที่ปลูกข้าวสาลีเพื่อทดแทนการนำเข้าจึงมีความเป็นไปได้สูง

ฟาร์มเพาะเชื้อเห็ด เมล็ดข้าวสาลีสามารถนำไปใช้ทำเชื้อเห็ดนางฟ้า เชื้อเห็ดนางรมได้ ซึ่งฟาร์มเพาะเชื้อเห็ดต่าง ๆ ในภาคกลางและภาคเหนือ จึงรับซื้อเมล็ดข้าวสาลีเพื่อไปใช้ทำเห็ดดังกล่าวซึ่งมีปริมาณความต้องการรวม 3 ตัน/ปี

ผู้ผลิตเบเกอรี่ ผลิตภัณฑ์จากข้าวสาลีที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันคือ ขนมปังสีน้ำตาล (Whole Wheat Bread) ซึ่งผลิตจากเมล็ดข้าวสาลีไม่ที่ไมแยกร้าออก และมีราคาจำหน่ายสูงกว่าขนมปังทั่วไปทำให้เป็นที่สนใจแก่ร้านเบเกอรี่ และมีร้านเบเกอรี่ในจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 3 ร้านที่รับซื้อเมล็ดข้าวสาลีเพื่อนำไปทำขนมปังสีน้ำตาลจำหน่าย จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านเบเกอรี่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่รับซื้อเมล็ดข้าวสาลี พบว่ามีปริมาณความต้องการเมล็ดข้าวสาลีรวม 5 ตัน/ปี โดยไม่จำกัดพันธุ์และคุณภาพของเมล็ด และนอกจากนี้ ยังมีโครงการหลวงผลิตอาหารสำเร็จรูป โดยความร่วมมือจากภาควิชาวิทยาศาสตร์การอาหารและเทคโนโลยี คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รับซื้อผลผลิตข้าวสาลีจากเกษตรกรชาวเขาและสหกรณ์ การเกษตร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแปรรูปทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ส่งขายในจังหวัดเชียงใหม่ ปริมาณรับซื้อไม่ได้กำหนดแน่นอน แต่จะรับซื้อตามปริมาณผลผลิตที่ได้จากงานส่งเสริมการปลูกข้าวสาลีของโครงการหลวงเท่านั้น

ตารางที่ 2.7 ผลการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดข้าวสาลีพันธุ์สะเมิง1 จาก อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ ปี 2528/29 และเปรียบเทียบกับที่เคยตรวจสอบ

หลักเกณฑ์	เมล็ดข้าวสาลีพันธุ์สะเมิง1 (ปีและแหล่งเพาะปลูก)		
	2528 - 2529 (อ.ฝาง)	2526 - 2527 (อ.สะเมิง)	2524 - 2525 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ความชื้น (%)	11.60-11.00	11.70	10.70
เถ้า (%)	1.53	0.98	1.51
กลูเตนเปียก (%)	25.80	25.40	25.20
โปรตีน (%)	11.94	12.40	13.75
แป้งที่ไม่ได้ (%)	71.50	70.57	65.99
ความแกร่งของเมล็ด (%)	13.70	17.70	8.20
น้ำหนัก 1,000 เมล็ด(กรัม)	33.78	35.66	39.55
เมล็ดลีบและหัก (%)	-	0.12	-
เมล็ดเสียเนื่องจากความ ร้อน (%)	0.23	0.10	0.82
สิ่งเจือปนทั้งหมด (%)	0.02	0.06	0.35

ที่มา : อาลัย มาตรฐาน, 2529

ประเด็นสำคัญจากการศึกษาระบบตลาดข้าวสาลีในประเทศไทย

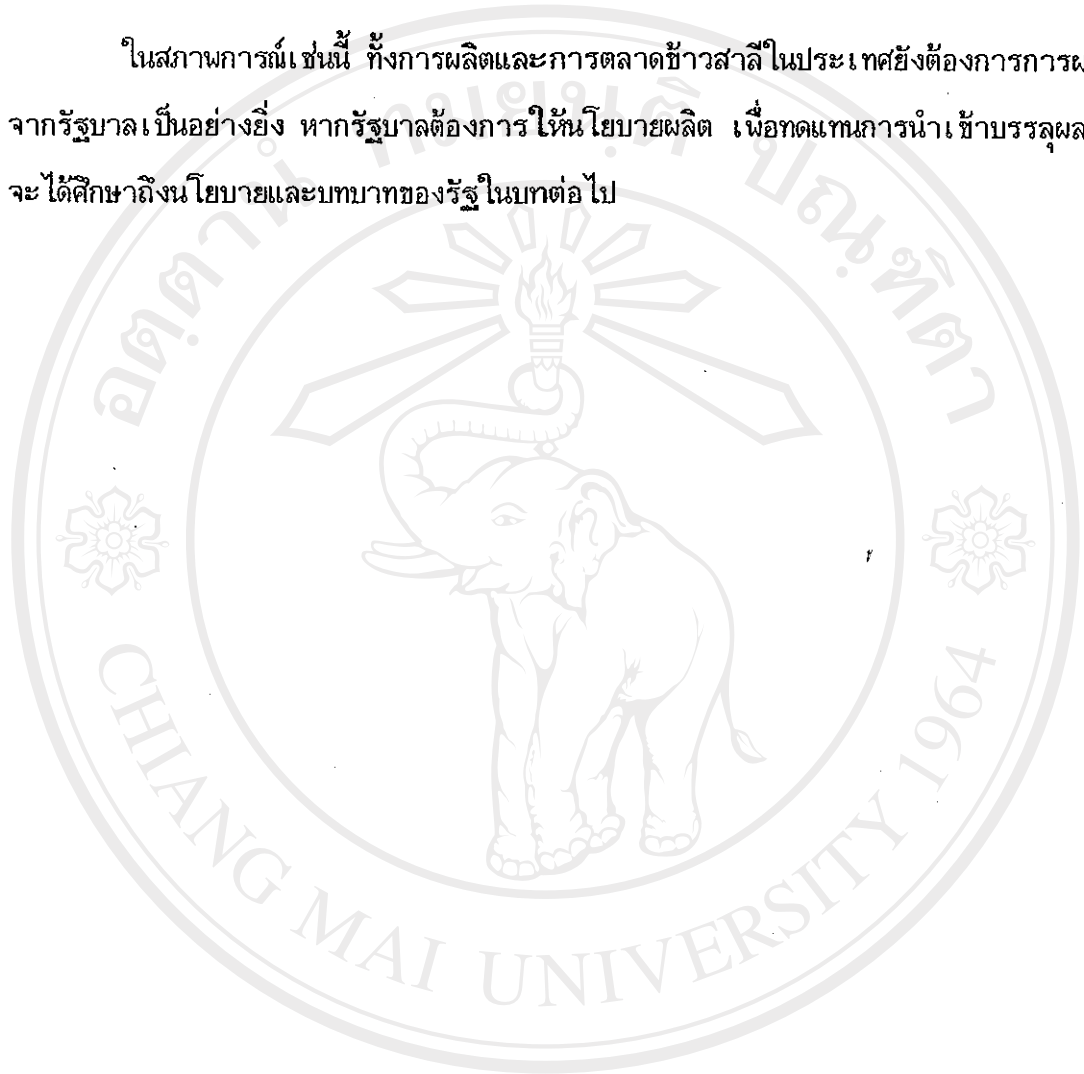
ความต้องการข้าวสาลีและพื้นที่การผลิต คุณภาพของข้าวสาลีที่ผลิตได้ในประเทศไทยในปัจจุบัน สามารถนำไปแปรรูปตามความต้องการของโรงงานแป้งเบะแซ่ และอื่น ๆ ได้ดี ถ้ากะประมาณความต้องการเท่าที่ปรากฏในปี 2530 แล้ว จะต้องการเมล็ดเพื่อแปรรูปเป็นแป้ง เอนกประสงค์ถึง 160,969 ตัน สำหรับอุตสาหกรรมเบะแซ่ และอื่น ๆ มีปริมาณความต้องการรวม 453 ตันต่อปี รวมความต้องการพื้นที่เพาะปลูกถึง 804,847 ไร่ แต่ในปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกเพียง 1,000-2,000 ไร่ มีผลผลิตเพียงร้อยละ 0.1-0.2 ของความต้องการเท่านั้น ดังนั้นโอกาสที่จะขยายพื้นที่ปลูกเพื่อสนองความต้องการของตลาดมีสูง ถึงแม้ว่าในขณะนี้ในประเทศไทยจะยังไม่สามารถผลิตข้าวสาลีชนิดนุ่ม (hard wheat) ได้ก็ตาม

การซื้อขายผลผลิตในประเทศไทย การขายผลผลิตของเกษตรกรรายใหญ่มีการติดต่อโดยตรงกับโรงงานเบะแซ่ ส่วนเกษตรกรรายย่อยมีการขายผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริม สำหรับในอนาคตถ้ามีการขยายการผลิตในส่วนของเกษตรกรรายย่อยแล้ว พ่อค้าท้องถิ่นจะมีบทบาทในการเข้ามารับซื้อเช่นเดียวกับพืชอื่น ๆ ได้ หากไม่มีปัญหาการจำกัดคุณภาพในเรื่องของเมล็ดถูกฝน

ข้อจำกัดในด้านราคา ในปัจจุบันต้นทุนการผลิตข้าวสาลีต่อกิโลกรัม ยังมีระดับสูงกว่าราคานำเข้า (CIF) ซึ่งไม่สามารถแข่งขันกับการนำเข้าได้ถ้าต้องการปลูกเพื่อใช้ทดแทนการนำเข้าเมล็ดข้าวสาลี สำหรับผู้ประกอบการแล้ว การที่จะจูงใจให้มีการรับซื้อเมล็ดข้าวสาลีในประเทศไทยได้นั้น ราคาผลผลิตในประเทศไทยควรจะต่ำกว่าหรือเท่ากับราคานำเข้า ซึ่งอาจทำได้โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในประเทศไทย และลดต้นทุนการผลิตซึ่งเป็นไปได้น้อยมาก ในระยะนี้ราคาและต้นทุนจะเป็นข้อจำกัดที่สำคัญที่สุดต่อการขยายการผลิตในประเทศไทย

การแข่งขันในตลาดรับซื้อผลผลิตในประเทศไทยมีน้อยมาก จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีการผูกขาดการซื้ออยู่ อย่างไรก็ตามปัญหาการแข่งขันของเกษตรกรไทยไม่ได้หยุดอยู่เพียงจำนวนผู้รับซื้อ แต่จะเป็นการแข่งขันระหว่างเกษตรกรไทยกับผู้ผลิตในต่างประเทศ

ในสภาพการณ์เช่นนี้ ทั้งการผลิตและการตลาดข้าวสาลีในประเทศไทยยังต้องการการผลักดัน
จากรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง หากรัฐบาลต้องการให้นโยบายผลิต เพื่อทดแทนการนำเข้าบรรลุลผล ซึ่ง
จะได้ศึกษาถึงนโยบายและบทบาทของรัฐในอนาคตต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved